

ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ
«Соняшник–2013»

1–2 класи (1 бал)

1. У людини, на відміну від тварини, немає *хвоста*. **Відповідь:** б.

2. Корова видає звук *му-му*. **Відповідь:** в.

3. Можна перенести на інший рядок слова: *ко-рінь, бать-ко, пил-ка, озе-ро*, а от слово *ю-ність* не можна перенести, оскільки при переносі не можна залишати одну букву. **Відповідь:** б.

4. Літера *щ* завжди позначає два звуки [*шч*], а вона є в слові *вогнище*. **Відповідь:** г.

5. У слові *калоша* «заховалося» *лоша*, у слові *коровай* – *корова*, у слові *прашур* – *щур*, у слові *блискавка* – *лис*, а от у слові *гамак* «заховалася» квітка *мак*. **Відповідь:** б.

6. Про нестаранного учня кажуть: *Пише як курка лапою*. **Відповідь:** д.

7. Якщо звук [*а*] замінювати іншими голосними, то вийде ще три українських слова: *кит, кіт, кут*. **Відповідь:** в.

8. Правильна відповідь *білочка*. **Відповідь:** в.

9. *Джміль, оса, комар і бджола* – це комахи, а *сонечко* позначає не лише комаху, а ще й небесне світило. **Відповідь:** г.

10. У вірші йде мова про літеру *Г*. **Відповідь:** в.

11. Однаковим за значенням з усіма переліченими назвами цього птаха є слово *лелека*. **Відповідь:** б.

1–2 класи (3 бали)

12. У цьому віршику звук [*ж*] зустрічається чотири рази в словах: *жовтий, жук, жилет і жакет*. У словах же *джерпер* та *джинси* маємо неподільне звукосполучення [*дж*]. **Відповідь:** в.

13. Кожна пара складається зі слів, близьких за значенням (синонімів), лише пара *футбол – м'яч* у цьому переліку є «зайвою». **Відповідь:** г.

14. Гусак *гелгоче*. **Відповідь:** в.

15. Якщо слова записати в правильному порядку, то вийде українське прислів'я *Любиш кататися, люби й саночки возити*. **Відповідь:** в.

16. Якщо жайворони високо в небі довго співають – буде ясна погода. **Відповідь:** д.

17. Кількість складів в імені *Ки-ри-ло* – 3; кількість звуків у прізвиську *Кожум'яка* [кожумі́ака] – 9; кількість звуків в імені [к^еріло] – 6; кількість складів у прізвиську *Ко-жу-м'я-ка* – 4. Отже, пароль поштової скриньки в *Кирила Кожум'яки* – **3964**. **Відповідь:** д.

1–2 класи (5 балів)

18. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): **со(м) ло(жка) м'я(ч) ни(тка) Й (ку)би(к) (каба)чок**.

Отже, у ребусі зашифровано твір «Солом'яний бичок». Це українська народна казка. **Відповідь:** г.

19. Для відповіді на це запитання необхідно розшифрувати слова: **ЧАКАК – КАЧКА; ЛИКРОК – КРОЛИК; ЗЕКОТЯНОК – КОЗЕНЯТКО; КАСУГ – ГУСАК; ЖАЇКОЧ – ІЖАЧОК**. Отже, у лічилці ми не зустріли *кролика*. **Відповідь:** б.

20. Діти мають стати таким чином: *Павло, Панас, Петрик, Пилип, Поліна, Потап*. Отже, перед дівчинкою стоятиме *Пилип*. **Відповідь:** г.

3–4 класи (1 бал)

1. *Гава, грак, голуб і горобець* – це птахи, а *гедзь* – велика комаха, що п'є кров у тварин. **Відповідь:** в.

2. Тільки в слові *верба́* наголос падає на останній склад, у решти ж слів наголос падає на перший склад: *ко́лесо, до́шка, дро́ва, по́друга*. **Відповідь:** г.

3. Відомо, що при переносі слова букву **й** не можна відривати від попередньої літери: *чай-ник*; склад з однієї букви не залишається в рядку і не переноситься: *яли-на*; апостроф не можна відривати від попередньої літери: *пам'-ять*; не можна розривати буквосполучення *дз*: *гу-дзик*, а також буквосполучення *йо*: *ра-йон*, а не *рай-он*. **Відповідь:** б.

4. У слові *оселя* «заховався» *осел*, у слові *голубець* – *голуб*, у слові *колискова* – *лис*, у слові *якір* – *як*, а от у слові *купорос* хотіло «заховатися» *порося*, але остання літера не помістилася. **Відповідь:** г.

5. Про сором'язливу людину в народі кажуть: *Став червоним як рак.*
Відповідь: в.

6. Про людину, яка несподівано розсердилася, кажуть, що її *гедзь укусив.*
Відповідь: в.

7. *Вéсла – весло, повíсло, вéсело – веселка, вíсоко – високий, вéсни – весна.*
Відповідь: г.

8. *Сорока* літає всюди, сповіщає людей, коли хтось іде лісом чи вулицею. Недарма існує приказка про те, що *сорока на хвості вісті приносить.*
Відповідь: а.

9. Літера *ш* завжди позначає два звуки [шч], літера *я* на початку слова чи складу теж позначає два звуки [йа]. Таким чином, у слові *ящір* чотири букви і шість звуків [йáшч'ір], тобто букв у півтора раза менше. У решти ж слів по чотири букви і по п'ять звуків. **Відповідь:** д.

10. Сонце образилося на Джмеля за те, що він назвав його жорстоким, бо комасі було дуже жарко. **Відповідь:** в.

11. У відомій українській народній пісні «Ходить гарбуз по городу» є, зокрема, такі рядки:

*Ходить гарбуз по городу,
питається свого роду:
«Ой чи живі, чи здорові
всі родичі гарбузові?»...*

*Обізвались огірочки,
гарбузові сини й дочки:
«Ще живі, ще здорові
всі родичі гарбузові».*

Відповідь: б.

3–4 класи (3 бали)

12. Жительку Києва називають *киянкою*. **Відповідь:** г.

13. У наших слов'янських широтах царем звірів, безперечно, був ведмідь. Він є господарем лісу, покровителем полювання. **Відповідь:** в.

14. З усіх зашифрованих істот лише в *коника* є крила. **Відповідь:** г.

15. На вулиці гралися дві дівчинки *Насті* та вісім хлопців: *Гриць, Віталій, три Василі, Роман, Павло* і власне автор цього віршика *Микола*. **Відповідь:** г.

16. *Дятла* український народ ніколи не називає *кракуном*, бо так називають *ворона* за те, що він видає відповідні звуки, вісуючи нещастя. **Відповідь:** б.

17. Лише в слові *викрутас* є префікс, у решті слів частина *ви-* входить до складу кореня. **Відповідь:** г.

3–4 класи (5 балів)

18. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): **ди(ня) В на X (л)атка**.

Отже, у ребусі зашифровано твір «Дивна хатка». Поетичну казку-небилицю «Дивна хатка» написала Олена Пчілка. Вірш Павла Глазового «Солодка хатка» дуже схожий на цю казку. **Відповідь:** в.

19. В Україні *березень* іноді називали *крапельник*, *протальник*, *капіжник* – від швидкого танення снігу, *красовик*, *соковик* – за неповторну красу та чарівність оживлої природи. Але найбільш уживаними назвами цього місяця були – *березіль*, *березник* і *березень*. Саме таку назву перший весняний місяць і має зараз. **Відповідь:** в.

20. Усі принесені Согою слова на одне й те саме правило: ненаголошені голосні в коренях слів, написання яких можна перевірити, підбравши спільнокореневе слово, щоб ненаголошений голосний став наголошеним: *води́ти* – *во́диш*, *сестра* – *се́стри*, *крила́тий* – *кри́ла*, *світа́нок* – *сві́тло*. Отже, Сова загубила слово *голу́бка* – *го́луб*. **Відповідь:** г.

5–6 класи (1 бал)

1. У слові *просьба* відбувається регресивне уподібнення (асиміляція) глухого приголосного [с] до дзвінкого [б] – [*прóз' ба*]. **Відповідь:** в.

2. У сучасній українській мові поряд з абстрактними іменниками *жаль*, *радість*, *хитрість*, *любов*, що мають тільки форму однини, уживаються множинні іменники *жалоці*, *радоці*, *хитроці*, *любоці*. Іменник *журба* не має паралельної множинної форми. **Відповідь:** д.

3. Слово *натще* (розм. *натщесерце*) має значення 'не поївши, на порожній шлунок'. **Відповідь:** д.

4. Слово *блюдо* в українській мові має значення 'широка посудина, у яку кладеться або насипається страва', тому сполучається з іменником *декоративне*. **Відповідь:** г.

5. Фразеологізми *дістати гарбуза*, *устати на ліву ногу*, *виносити сміття з хати*, *пускати ману* з'явилися в результаті переосмислення народних звичаїв, обрядів, вірувань, забобонів. Вислів *спалити свої кораблі* бере початок від сивої давнини, коли деякі полководці палили кораблі, унеможливаючи таким чином відступ чи втечу своїх військ. Про один з епізодів спалення кораблів йдеться в «Енеїді» римського поета Вергілія. За іншою версією, перший прецедент спалення кораблів стався ще раніше. Він пов'язаний з ім'ям Агафокла, правителя-тирана давньогрецького поліса Сиракузи. У сучасній мові вислів уживається, коли

йдеться про необхідність здійснити безповоротний крок, який виключає інші рішення. **Відповідь:** д.

6. Назви *Тбілісі, Токіо, Сочі, Батумі* мають середній рід відповідно до згаданого правила, назва ж *Єреван* є відмінюваною й належить до чоловічого роду. **Відповідь:** г.

7. Навесні першою в Україні зацвітає *верба*. **Відповідь:** в.

8. **Відповідь:** г.

9. Хлопці в «Тореадорах з Васюківки» В. Нестайка поставили на сцені свого місцевого ВХАТу виставу за твором Миколи Гоголя «Ревізор». **Відповідь:** в.

10. У слові *година* «заховалася» цифра 1 (*один*); у слові *сорока* – 40 (*сорок*); у слові *постоли* – 100 (*сто*); у слові *підвал* – 2 (*два*). У слові *п'ятка*, хотіла «заховатися» цифра 5 (*п'ять*), але останній літері *ь* не вистачило місця. **Відповідь:** в.

11. *Брунатний* колір – це коричневий. **Відповідь:** д.

12. Усі відмінки, крім називного, в українській мові називаються непрямыми. **Відповідь:** г.

13. В українській мові немає члена речення з назвою *додавання*, правильно – *додаток*. **Відповідь:** б.

14. «Коник-стрибунець» Л. Глібова – це байка, усі інші твори – казки. **Відповідь:** д.

15. Українське слово *капуста* походить від латинського *caput* – *голова*. **Відповідь:** а.

5–6 класи (3 бали)

16. Назвами військових атрибутів (клейнодів) як символів влади серед наведених є *шестопер*, або *пірнач* (символ влади полковника) та *бунчук* – гетьманський знак. *Сердюк* – «козак-піхотинець», *компанієць* – «козак-кавалерієць». **Відповідь:** д.

17. Закінчення *-а* (у твердій та мішаній групах), *-я* (у м'якій групі) мають назви рік з наголосом у родовому відмінку на закінченні: *Острá*. Решта наведених назв річок мають ненаголошені закінчення *-у* (*-ю*). **Відповідь:** а.

18. Якщо при перехідному дієслові вживається заперечна частка *не*, то залежний іменник повинен мати форму родового відмінка. У реченні *Юнаку не дозволили надіслати телеграму* іменник *телеграма* повинен уживатися у формі родового відмінка. **Відповідь:** в.

19. Саме *ведмідь* користувався великою пошаною у власників худоби. Якщо господар не мав справжніх ведмежих амулетів, він замовляв їх зображення з глини, воску або дерева. Хутром ведмедя обкурювати курники, хліви. **Відповідь:** д.

20. Слова з префіксом *не-* лише тоді антонімічні, коли ця частка творить слово з новим значенням, наприклад: *правда – неправда* ('те, що суперечить правді, істині; брехня'); *багатий – небагатий* ('який не має багатства; бідний'); *воля – неволя* ('відсутність волі, свободи; полон, рабство'); *спокій – неспокій* ('почуття занепокоєння, тривоги; відсутність спокою'). Але в парі *гарячий – негарячий* похідне слово з *не-* не є антонімічним, тому що передає не протилежне значення, а значення з іншим ступенем вияву ознаки (порівняймо: *негарячий* – 'не дуже теплий'). **Відповідь:** б.

21. Євген Гуцало є тим неперевершеним співцем природи. **Відповідь:** г.

22. *Чайка* – 'птах' і *чайка* – 'військовий човен запорозьких козаків'; *мишка* – 'гризун' і *мишка* – 'комп'ютерний пристрій'; *ласка* – 'невелика хижа тваринка з тонким і гнучким тілом' і *ласка* – 'доброзичливе, привітне ставлення до когонебудь'; *собачка* – 'домашня тварина' і *собачка* – 'значок електронної поштової скриньки в Інтернеті (@)' і 'частина застібки-блискавки'. *Борсук* – 'хижа тваринка'. Лише це слово не може відповідати на запитання «що?» **Відповідь:** б.

23. *Зигзиця* – 'зозуля', *брань* – 'битва', *зануж* – 'тому що, бо'. **Відповідь:** б.

24. Священним птахом українці здавна вважали *лелеку*. Він приносить з вирію дітей. Нині в Україні є прикмета: якщо на хаті звив гніздо *лелека*, то в хаті поселилося щастя. **Відповідь:** в.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): **фа** (к)**р(а)б** **О** в **а** (ко)**ни(к)** = **й лис(ток)**. У ребусі зашифровано казку Івана Франка «Фарбований Лис». **Відповідь:** б.

5–6 класи (5 балів)

26. У родовому відмінку множини іменники першої відміни *бритва* й *війна* мають паралельні форми – *бритв* і *бритов*, *воєн* і *війн*. Іменник *тато* має в родовому відмінку множини і закінчення *-ів*, і нульове закінчення: *татів* і *тат*. Іменники іншомовного походження з голосними *е* та *о* в кінцевому закритому складі не

втрачають їх у непрямих відмінках (зокрема, й у родовому множини). У цьому відмінку *брелок* має форму *брелоків*. Слово *гривня* має жіночий рід, належить до м'якої групи I відміни, тому в родовому відмінку множини має форму *гривень* (як *вишень*). **Відповідь:** а.

27. Ім'я *Ольга* запозичене зі скандинавських мов, походить від імені *Хельга*, що означає 'свята'.

Ім'я *Вікторія* в перекладі з латинської мови означає 'перемога'.

Ім'я *Ірина* в перекладі з грецької мови означає 'мир, спокій'.

Ім'я *Діана* в перекладі з латинської мови означає 'божественна'.

Ім'я *Софія* давньогрецького походження і означає 'мудрість'.

Відповідь: в.

28. Дієслово *сукати* ('скручувати, звивати кілька пасом разом') може належати як до I дієвідміни (*сукаю, сукаєш, сукає...*), так і до II дієвідміни (*сучу, сучиш, сучить...*). **Відповідь:** д.

29. У 1862 році П. Чубинський виголосив на засіданні товариства «Громада» текст пісні «Ще не вмерла України», яка згодом неодноразово проголошувалася державним гімном, наприклад, УНР, Закарпатської України. **Відповідь:** в.

30. Автор слів – відомий поет Борис Олійник. **Відповідь:** в.

7–8 класи (1 бал)

1. В українській мові є кличний відмінок, а речення називають окличними. **Відповідь:** б.

2. В українських дієслів є теперішній час. **Відповідь:** в.

3. *Підмети* – *підметі*. **Відповідь:** г.

4. Жительку Греції називають *гречанкою*. **Відповідь:** г.

5. Декада – це 10 днів. **Відповідь:** д.

6. Буланий кінь світло-рудого кольору. **Відповідь:** б.

7. Прийменник служить для вираження підрядних зв'язків між словами в реченні, не має лексичного значення. **Відповідь:** г.

8. У нашій лексиці зберігається відлуння вірувань пращурів. У словах *небога, убогий, зубожіти, диво, дивувати, марно, марнувати, зморити* чуємо

назви *Бог, Див, Мара (Морена)*. Лексеми *періщити* та *владнати* завдячують виникненням теонімам *Перун* та *Лада*. **Відповідь:** д.

9. Не слід уважати сполученням іменника з прикладкою складні слова (*плащ-намет, музей-садиба*); сполучення синонімів (*море-океан*); асоціативні сполучення (*руки-ноги*). **Відповідь:** г.

10. Слово *мрія* вигранив для української мови М. П. Старицький.

І. Р. Вихованець зазначає, що переглянувши сторінки «Кобзаря» основоположника сучасної української мови, геніального поета Т. Г. Шевченка, можна переконатися, що поетичне слово «мрія» відсутнє в Шевченкових безсмертних творіннях. Це слово виникло вже в післяшевченківську добу. Його винайшов видатний письменник Михайло Петрович Старицький, який 1873 року написав вірш «До альбома О. П. К-ч» (вірш був присвячений матері Лесі Українки Олені Пчілці). Лише через десять років ця поезія була опублікована в збірці «З давнього зшитку: Пісні і думи». Ось як звучало слово «мрія» у вірші: «*Колись байдужими перстами / Перекидаючи листки, / Ви спогадаєте і сами / Свої колишнії гадки. / Давно промучені хвилини / Рожевих образів та мрій...*». Новостворене слово припало до душі Олені Пчілці й зазвучало в її творах (див. Вихованець І. Р. Таїна слова / І. Р. Вихованець. – К. : Рад. шк., 1990. – С. 163–165.). **Відповідь:** а.

11. Згідно з чинним правописом, апостроф ставиться після губних звуків *б, п, в, м, ф*, якщо перед ними немає іншого кореневого приголосного (крім *р*). Це правило стосується слова *жираф'ячий*. У слові *між'яр'я* маємо два апострофи. Апостроф ставиться між частинами складних слів, якщо перша частина закінчується на приголосний, а друга починається на *я, ю, є, ї* (*дит'ясла*); апостроф так само ставиться після *р*. У слові *духмяний* апострофа немає, адже перед губним *м* іде інший приголосний. **Відповідь:** б.

12. У звертаннях, що складаються із загальної назви та прізвища, у кличному відмінку обов'язково ставиться загальна назва, прізвище ж виступає або у формі називного відмінка, або у формі кличного. **Відповідь:** г.

13. Відповідь: б.

14. *Грати* – ‘виконувати що-небудь на музичному інструменті’ та *грати* – ‘переплетення металевих прутів’; *гніт* – ‘важкий предмет, тиск’ і *гніт* – ‘стрічка, шнур для запалювання’. **Відповідь:** б.

15. Збірні іменники означають сукупність однакових або подібних предметів, що сприймається як одне ціле: *апаратура, дітвора, малеча*. Категорія збірності належить до словотвірних, бо об'єднує іменники з лексичним значенням сукупності однакових або подібних предметів, яке виражають спеціальні словотвірні суфікси. Характерною граматичною ознакою збірних іменників є

відсутність у них множинної відмінкової парадигми і зв'язку з кількісними числівниками, оскільки поняття сукупності не підлягає лічбі. До словотвірної категорії збірних іменників не входять іменники, збірність яких виражена лексично: *череда, отара, полк, народ, табун, колектив, група, ряд, дивізія*.
Відповідь: б.

7–8 класи (3 бали)

16. Після числівників *два, три* іменник має стояти в називному відмінку множини. Числівник *чотири* в орудному відмінку має форму *чотирма*.
Відповідь: б.

17. У парі *Наталь – Наталя* поєднано форму імені *Анатолій* (Словарь української мови Б. Грінченка) та жіноче ім'я. У решті пар маємо жіночий та чоловічий варіанти імен. **Відповідь:** г.

18. Українське слово *цибуля* походить від латинського *саєриба*, зменшувального від *саєра* – *цибуля*. **Відповідь:** в.

19. Назви держав та автономних адміністративно-територіальних одиниць пишуться з великої літери. Причому, коли назва держави чи автономної республіки складається з кількох слів, то всі слова пишуться з великої літери: *Абхазька Автономна Республіка*. З великої літери пишуться й назви релігійних свят і постів: *Микола Весняний*. Географічні й топографічні власні назви (незалежно від кількості їх складників) пишуться з великої літери, крім службових слів і родових позначень: *протока Святого Георга*. **Відповідь:** а.

20. У 1954 році на виставці в Парижі Пабло Пікассо був вражений майстерністю Катерини Білокур. **Відповідь:** в.

21. Слова *ідея, фантазія, філософія, логіка, автомат, техніка, лексика, психіка* грецького походження, оскільки для них характерні початковий голосний [а], приголосний [ф], сполуки *пс, кс*, суфікс *-ік-* (*-ік-*). Слова *радіус, мінімум* латинського походження (мають відповідно характерні суфікси *-ус, -ум*). **Відповідь:** б.

22. В українській вишивці розрізняють рослинний, тваринний та геометричний орнаменти. Усі, крім першого орнаменту, є геометричними й символізують сонце. Орнамент **а** належить до рослинних. **Відповідь:** а.

23. Цар звірів – лев; чорне золото – нафта; Кобзар України – Т. Г. Шевченко; нічне світило – місяць. **Відповідь:** в.

24. *Марійка* помилилася, бо двадцять хвилин по четвертій – це 16.20; *Петрик* і *Даринка* теж неграмотно висловилися, бо без двадцяти чотири і сорок

хвилин четвертого – це калька з російської мови, а от *Дмитрик* і *Володя* правильно розказали батькам про початок занять гуртка. **Відповідь:** б.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): **сім Я ди(с)к О ї(жа)к (т)ачк(а) = и.**

Автором оповідання «Сім'я дикої качки» є Євген Гуцало. **Відповідь:** б.

7–8 класи (5 балів)

26. Слова в завданні подано в послідовності: іншомовне слово – український відповідник (синонім) – антонім. Отже, у відповіді має бути лексична послідовність: *безкорисливість, експорт, негативний*. **Відповідь:** в.

27. Слово *таксі* утворилося шляхом скорочення твірного *таксомотор*. Слова *регбі, лобі, кепі, алібі* утворилися в результаті запозичення з інших мов. **Відповідь:** а.

28. **Відповідь:** в.

29. Іванові Франку було відмовлено на початку 1890-х років у захисті докторської дисертації в стінах Львівського університету через те, що його дослідження було присвячене політичній ліриці Т. Шевченка. **Відповідь:** д.

30. На запрошення Х. Алчевської, відомої української меценатки, до с. Олексіївка приїхав викладати молодий учитель Б. Грінченко. Завдяки його педагогічному хисту школа зовсім скоро стала найкращою в повіті. **Відповідь:** в.

9 клас (1 бал)

1. Розділ мовознавства, що вивчає походження слів, називається *етимологія*. **Відповідь:** в.

2. Грамотно буде написати *о пів на десяту*. **Відповідь:** д.

3. Префікс *анти-* запозичений з грецької мови, означає 'протилежність, протидію, заміну', надає лексемі книжного відтінку. Цей префікс є в словах: *антихрист, антитеза, антициклон, антитіло*. У слові *антилопа анти-* не є префіксом, а входить до складу кореня *антилоп-*. **Відповідь:** в.

4. *Півень* – віщий птах, провісник Зорі і Сонця, дуже шанований усіма слов'янськими народами. Своїм голосним співом він нібито пробуджує з нічного сну небесне світило, повертаючи на Землю світло дня. Через це в Україні його називають *будимиром*. **Відповідь:** г.

5. Самостійною частиною мови є *прислівник*. **Відповідь:** г.

6. Інфінітив – це неозначена форма дієслова. **Відповідь:** в.

7. В українській мові словами *відсутній, відсутні* користуються тоді, коли йдеться про людей. Якщо ж мовиться про речі, то маємо вживати лексеми *брак, бракує, нема*. Треба казати: *бракує, або нема грошей, досвіду, насіння, мозку*. Не можна замість *брак, бракує, нема* вживати з назвами речей слова *відсутність, відсутні*, адже це буде порушенням літературної норми. **Відповідь:** в.

8. «Повість минулих літ» називають ще й «Початковим літописом», тому що це перший літопис, який дійшов до нас. Саме він проливає світло на історію нашого народу від найдавніших часів і до днів життя Нестора Літописця. **Відповідь:** б.

9. Вигаданим персонажем роману «Чорна рада» є Кирило Тур, решта персонажів – реальні історичні постаті. **Відповідь:** а.

10. Правильно сказати *клаптик тканини*. **Відповідь:** г.

11. У всіх рядках, крім третього, збірні іменники. Вони не мають форми множини через те, що виражають сукупність багатьох предметів, яка не підлягає лічбі. Іменники ж, які піддаються лічбі, мають форми однини й множини, до збірних не належать. У третьому рядку – іменники спільного роду. **Відповідь:** в.

12. **Відповідь:** б.

13. Разом зі «свічечкою» самотньої української літери *ї* І. Малкович закликає оберігати ще й «тонесенький серпик» літери *є*. **Відповідь:** б.

14. Комедію «Сто тисяч» Іван Карпенко-Карий спочатку назвав «Гроші». **Відповідь:** д.

15. Текст листа зазвичай починається зі звертання, для граматичного вираження останнього в нашій мові використовується форма кличного відмінка, тому відповіді в) та г) неправильні. Жіноче ім'я *Євгенія* відноситься до м'якої групи першої відміни й при звертанні має закінчення *-є*, а чоловіче ім'я *Євгеній* належить до м'якої групи другої відміни й у кличному відмінку має закінчення *-ю*. **Відповідь:** д.

9 клас (3 бали)

16. Узагальнено-особового значення набувають дії самого мовця, повторювані в минулому, наприклад, *Було набігаєшся, нагуляєшся з хлопцями по тих горах*. У такому реченні часові та особові форми втрачають конкретно-

ситуативне значення, співвідносячись тільки з планом минулого в особистому досвіді мовця. **Відповідь:** а.

17. Слова *абсолютизм, альтернатива, асамблея, саботаж* належать до суспільно-політичної термінології; *акомпанемент, ампула, ансамбль, натюрморт* – до мистецьких термінів і понять; *дирижабль, арсенал, авангард, ар'єргард* – до армійської лексики; *ридикюль, трикотаж, велюр, драп* є назвами тканин та предметів побуту. Отже, «зайвими» у своїх рядках є *ансамбль* ('група співаків, музикантів або танцюристів, що постійно виступає як єдиний художній колектив'), *ар'єргард* ('частина війська або флоту, яка під час походу йде позаду головних сил з метою охорони їх від нападу'), *ридикюль* ('жіноча сумочка'), *саботаж* ('навмисний зрив роботи, який виявляється у прямій відмові від неї або в недбалому, несумлінному її виконанні'). **Відповідь:** г.

18. Неправильними є сполуки: *маю два місяця* (місяці!), *перевірте паспорта* (паспорти!), *багаточисленні* (численні!) *приклади, приймати* (брати!) *участь, мені все рівно* (мені однаково, мені байдуже, про мене!). **Відповідь:** в.

19. Ураховуючи правила відмінювання складених кількісних числівників, числівників на позначення сотень та десятків, узгодження іменників зі словом *півтора*, доходимо висновку, що правильним є варіант *Якщо нині у світі подорожує близько восьмисот п'ятдесяти мільйонів осіб, то за кілька років ця цифра сягне півтора мільярда*. **Відповідь:** б.

20. *Сонце – сон це, цеглина – це глина, настав – на став, приклад – приклад, роман – Роман*. **Відповідь:** б.

21. В іншомовних власних назвах для позначення роздільного звучання після *к* перед *я* використовуємо не м'який знак, а апостроф: *Рейк'явік*. У слові *Брюссель* зберігається подвоєння. **Відповідь:** б.

22. Пам'ятник, який має вигляд розбитої кобзи, встановлений у часи незалежності в Харкові, є присвятою 200-м кобзарям, запрошеним у 1932 році до столиці на з'їзд, а потім репресованим. **Відповідь:** б.

23. *Чешка* – жителька Чехії, дев'ятиповерхові панельні будинки і спортивне взуття; *полька* – жителька Польщі та старовинний чеський швидкий парний танок; *болгарка* – жителька Болгарії й кутова шліфувальна машина; *англійка* та *італійка* – це жительки Англії та Італії відповідно, іншого значення ці слова не мають. **Відповідь:** в.

24. Це дерево називається *осика*. З *осиковою* палицею можна вночі йти лісом, не боячись нечистої сили. Щоб уберегти молочну корову від зазіхань відьми, в огорожу довкола встромляють *осикові* кілки. Проте оселю будувати з цього дерева не радять. **Відповідь:** г.

25. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): **на 3 А р(о)сто(к) до ля**. У ребусі зашифровано драму «Назар Стодоля». Її автором є Т. Шевченко. **Відповідь:** в.

9 клас (5 балів)

26. *Чистим*, або *білим* називали цей тиждень, бо протягом нього очищали вогнем та водою хату, господарство, рід, а пізніше – село. Усе й усі мали очиститися перед Великим днем від усякої нечисті, лихих сил, від зимової луди. Хата мала бути очищена, вимазана-вибілена, усі лавки, столи, начиння – випарені, вимиті; білизна випрана до останньої ганчірки. **Відповідь:** в.

27. Східноукраїнські митці-модерністи на початку ХХ ст. гуртувалися навколо журналу «Українська хата». **Відповідь:** б.

28. Справжнє ім'я Ярославни, дочки галицького князя Ярослава Осмомисла, – Єфросинія. **Відповідь:** д.

29. У 1581 році за підтримки князя Костянтина Острозького в Острозі було видано Біблію староукраїнською мовою. На малюнках зображено герби Києва, Львова, Острога, Чернігова й Вінниці відповідно. **Відповідь:** в.

30. Українське слово *мур* походить від латинського *murus* – *стіна*. **Відповідь:** г.

10–11 класи (1 бал)

1. У чотирьох випадках наведено варіантні родові форми іменників, а от слова *адрес* і *адреса* є паронімами. Незважаючи на формальну схожість, за значенням вони не тотожні: *адреса* – ‘місце розташування...’, *адрес* – ‘письмове вітання з нагоди відзначення видатної події’. **Відповідь:** д.

2. *Рис* – ‘рослина, зерно’, *риса* – ‘лінія’, ‘особливість, ознака’, *рисак* – ‘кінь’, *рисеня* – ‘маля рисі’, *рисиха* – ‘самиця рисі’, *рисячий* – ‘прикметник до рисі’. Спільнокореневі слова відзначаються схожістю не лише форми, а й значення. Отже, у відповіді мають бути номери слів *рисеня*, *рисиха*, *рисячий* – 2, 4, 6. **Відповідь:** б.

3. До складу наведених сполук входить слово *жаба*. **Відповідь:** г.

4. Наведений фразеологізм не має значення ‘верховодити’. **Відповідь:** а.

5. **Відповідь:** а.

6. Звук [ж] не оглушується перед глухими; шиплячий [ш] перед м'якими свистячими вимовляється як [с'], тому відповіддю буде рядок зі словами *щука, широко, подушка*. **Відповідь:** г.

7. Слово *шина* запозичене з німецької мови, де позначало *рейку, смугу, планку*. Решта наведених лексем пов'язана зі словом *шити*. **Відповідь:** д.

8. У процесі засвоєння іншомовних імен відбувалася заміна чужих звуків рідними, перестановка складів і звуків, чергування звуків і асимілятивні зміни. Цим пояснюється поява різних форм імені: *Євпраксія – Параска, Юля – Уляна, Софія – Зоська, Євгенія – Ївга* тощо. **Відповідь:** в.

9. Одна з найважливіших вимог у використанні дієприслівника чи дієприслівникового звороту така: суб'єктом, якого стосується дієслово-присудок і дієприслівник, мусить бути та сама особа, тобто дія, виражена дієприслівником, мусить стосуватися того ж діяча, що й присудок. На дію суб'єкта дієприслівник може не вказувати тоді, коли він стосується інфінітива, тобто зворот можливий у безособових реченнях, у яких немає навіть натяку на діяча: *Розпочинаючи заняття, треба перевірити присутність студентів*. **Відповідь:** а.

10. З погляду словотвору й використання словотворчих засобів слова *винокурня* (від *винокур*), *сантехнік* (*сантехніка*) утворені суфіксальним способом; слова *зубоскальство* (від *зуби скалити*) та *роботодавець* (від *роботу давати*) утворені інтерфіксально-суфіксальним способом. Лексему *металопластик* утворено суто складанням, або інтерфіксальним способом. **Відповідь:** в.

11. Форми *двох-, трьох-, чотирьох-* виступають в окремих словах, другий компонент яких, як правило, починається на голосний: *двохатомний, трьохелементний*. Форми родового відмінка традиційно вживаються в словах, що закінчуються на *-тисячний, -мільйонний, -мільярдний, -сотий*: *трьохсотий, двохтисячний*. Елементи *дво-, три-, чотири-* приєднуються до кореня, який починається на приголосний: *трибарвний*. **Відповідь:** в.

12. У словосполученні *зрошувальна земля* замість прикметника *зрошувальний* ('призначений для зрошування') має вживатися дієприкметник *зрошуваний* ('дієприкм. пас. теп. ч. до *зрошувати*'). **Відповідь:** в.

13. У статті «Шлях на Голгофу» В. Стус назвав «покарою славою» творчість П. Тичини періоду 40–60-х років ХХ ст. **Відповідь:** в.

14. Тетралогія В. Малика «Таємний посол» складається з романів «Фірман султана», «Посол Урус-Шайтана», «Чорний вершник», «Шовковий шнурок». Події в цьому творі відбуваються в XVII ст. Роман же В. Малика «Черлені щити»

присвячений славнозвісному походу князя Ігоря Святославича на половців 1185 р.
Відповідь: б.

15. Панас Мирний розпочав роботу над романом «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» із нарису «Подоріжжя від Полтави до Гадячого», потім була повість «Чіпка», а вже згодом з'явилися п'ять редакцій роману. У завданні подано портрети Івана Карпенка-Карого, Панаса Мирного, Григорія Квітки-Основ'яненка, Миколи Хвильового та Івана Багряного відповідно. **Відповідь:** б.

10–11 класи (3 бали)

16. Слово *пролонгувати* означає 'подовжувати термін чинності чого-небудь'; *лімітувати* – 'обмежувати, ставити в залежність від чого-небудь'; *стимулювати* – 'прискорювати, посилювати, поліпшувати здійснення чого-небудь, заохочувати', *координувати* – 'погоджувати, узгоджувати'. **Відповідь:** г.

17. **Відповідь:** а.

18. Фразеологізми в першому співвідношенні подано за схемою: *фразеологізм* = його *синонім* ≠ *антонім*, тому у відповіді мають бути, відповідно: *фразеологізм-антонім* до сполуки *горобцям дулі давати* ('ледарювати'), синонім до *тинятися з кутка в куток* ('ледарювати') та антонім до *ганяти вітер по вулицях* ('ледарювати'). Саме так розташовані фразеологізми у відповіді д: *нагріти чуба* ('працювати'), *ханьки м'яти* ('ледарювати') та *в поті чола* ('працювати'). **Відповідь:** д.

19. «Зайвим» є прізвище П. Г. Тичини. Автори М. К. Зеров, М. О. Драй-Хмара, М. Т. Рильський, П. П. Филипович належать до українських неокласиків.
Відповідь: б.

20. У слові *міжпланетний* кінцевий приголосний [ж] у префіксі зберігає дзвінку вимову; звуки [т, д, н, л] перед звуками, що пом'якшуються лише частково, за м'якістю не асимілюються: *хиткий, халві*. Приголосний [б] на кінці префікса *об-* здатний зберігати дзвінкість перед наступним глухим (*обкладинка*). У слові *зняти* відбувається асиміляція за м'якістю ([з'н'ати]); слово *вогкість* ([в'охк'іс'т]) зазнає асиміляції за глухістю та м'якістю, у слові *зважся* ([зв'аз'с'а]) відбувається асиміляція за місцем і способом творення. **Відповідь:** г.

21. «Гомером ХХ сторіччя» назвала критика Уласа Самчука за його трилогію «Волинь». **Відповідь:** б.

22. Слова *кельма, стамеска, фуганок, шпунт* уживаються на позначення понять у царині будівництва; *бруствер, гауптвахта, гаубиця, фланг* – у військовій справі; *шахта, шихта, штрек, шурф* – у гірничій; *маклер, вексель, штраф, касир* – у сфері торгівлі та фінансів. Таким чином, «зайвими» у своїх

рядках є *гаубиця* ('артилерійська зброя'), *шпунт* ('паз для з'єднування одна з одною дощок'), *штраф* ('грошове стягнення, що накладається як покарання'), *шихта* ('суміш вихідних матеріалів (руди, шлаку, коксу, вугілля)'). **Відповідь:** б.

23. Прочитаймо ребус (для цього, звісно, треба знати деякі правила розшифровки ребусів): **два на Д ц(ап) ять обрuch(ки) (п)ів(ень)**. У ребусі зашифровано роман «Дванадцять обрuchів», автором якого є Ю. Андрухович. **Відповідь:** г.

24. Ця мовна нісенітниця є ворожінням баби Палажки в «Кайдашевій сім'ї» Івана Нечуя-Левицького. **Відповідь:** б.

25. 17 лютого 1968 р. в щоденнику Олеся Гончара з'явився запис про те, що в спілці письменників ходять чутки, ніби-то Папа Римський Павло VI висунув роман «Собор» на Нобелівську премію. Із цього часу в письменника почалися неприємності з партійним керівництвом України. Достеменно невідомо, чи справді в 1968 р. «Собор» висували на Нобелівську премію. Цікаво, що цей роман згодом двічі був висунутий на цю премію (1992 р. та 1994 р.). У завданні подано портрети Юрія Яновського, Олеся Гончара, Григора Тютюнника, Андрія Малишка та Остапа Вишні відповідно. **Відповідь:** б.

10–11 класи (5 балів)

26. Іменники іншомовного походження з голосними *e* та *o* в кінцевому закритому складі не втрачають їх у непрямих відмінках (зокрема, й у родовому множині): *бюлетенів*. У родовому відмінку множини іменник І-ї відміни *крихта* має три форми – *крихт*, *крихот* і *крихит*. Іменник середнього роду *відкриття* має в родовому множині закінчення *-ів* (деякі посібники подають і з нульовим закінченням). Слово *болгарин* втрачає у множині суфікс *-ин* і має форму *болгар*. Іменник же *вірмен* має в потрібному відмінку форми *вірмен* та *вірменів*. **Відповідь:** в.

27. Варіант *донкіхот* є правильним, бо імена літературних героїв часто вживаються у загальному значенні. *Донкіхот* означає ідеаліста, благородного мрійника, який бореться з перешкодами, не беручи до уваги реальних життєвих обставин. У такому разі назва пишеться з малої літери й одним словом, до того ж, може вживатися й у множині: *донкіхоти*.

Варіант *дон Кіхот* є правильним, бо слово *дон* в іспанській мові означає 'пан' і пишеться (за правописом) з малої букви й окремо від власного імені.

Варіант *Дон Кіхот* є правильним, бо слово *дон* у творі Мігеля де Сервантеса втратило своє самостійне значення й увійшло до власної назви, друга частина якої окремо не вживається, адже не кажуть «Санчо Панса поїхав із Кіхотом». **Відповідь:** а.

28. Співорганізатором «Пласту» був син Івана Франка Петро. Саме за бурхливу діяльність на ниві націєтворення його було таємно знищено. **Відповідь:** а.

29. Зображення герба Війська Запорізького було вміщене у виданні 1622 року «Вірші на жалосний погреб зацного рицера Петра Конашевича-Сагайдачного», автором якого був Касіян Каліст Сакович. У завданні подано портрети Костянтина Острозького, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, Петра Конашевича-Сагайдачного та Петра Могили відповідно. **Відповідь:** г.

30. Саме роботі над перекладом поем Гомера «Іліада» та «Одісея» Борис Тен присвятив 31 рік свого життя. **Відповідь:** в.